

ефективніших засобів і методів, які були б спрямовані на реалізацію диференційованого підходу, залежно від нозологічних порушень у стані здоров'я студентів.

2. Експериментальна апробація авторської програми, спрямована на методичну, планомірну трирічну роботу у СМГ зі студентами із захворюваннями органів дихання, забезпечила позитивний результат та довела адекватність добраних засобів фізичного виховання в напрямку ліквідації наявного захворювання в організмі студентів ЕГ. Якісне оцінювання отриманих результатів дослідження свідчать про ліквідацію функціональних порушень у стані дихальної системи та покращання кондиції досліджуваних параметрів психофізичного стану організму студентів ЕГ.

3. Всі наведені результати упровадження авторської програми свідчать про її ефективність та необхідність упровадження у програму фізичного виховання СМГ. Отримані результати підтверджують численні твердження про необхідність складання окремих програм занять з фізичного виховання для студентів із різними функціональними порушеннями з урахуванням нозологічних характеристик.

ПЕРСПЕКТИВИ ПОДАЛЬШИХ ДОСЛІДЖЕНЬ вбачаємо у розробці та застосуванні експериментальних програм студентів СМГ різних нозологічних груп.

ЛІТЕРАТУРА

1. Vyelohurova L. V. Fizychnye vykhovannya studentiv u spetsial'nykh medychnykh hrupakh : navch. posib. Donetsk : DonNU, 2010, 143 s.

2. Вржеснівський І. І. Оцінка фізичних можливостей студентів у системі медико-біологічного контролю спеціального відділення вузу : автореф. канд. наук з фіз. вих. і спорту : [спец.] 24.00.02 «Фізична культура, фізичне виховання різних груп населення» / І. І. Вржеснівський. – Київ, 2011. – 20 с.

3. Dubohay O. D. Fizychnye vykhovannya i zdorov'ya. K. : UBS NBU, 2012, 270 s.

4. Evseev Y. Y. Fyzycheskaya kul'tura. Rostov na/D: Fenyks, 2008, 380 s.

5. Koryahin V. M., Blavt O. Z. Fizychnye vykhovannya studentiv u spetsial'nykh medychnykh hrupakh. Vydavnytstvo L'vivs'koyi politekhniki, 2013, 488 s.

6. Корягін В. М. Диференційований підхід до рухового режиму студентів спеціальних медичних груп : монографія / В. М. Корягін, О. З. Блавт // Видавництво Львівської політехніки, 2014. – 272 с.

Циганенко О.І., Першегуба Я.В., Склярова Н.А., Оксамитна Л.Ф.
Національний університет фізичного виховання і спорту України

ПРОБЛЕМА ПІДГОТОВКИ ФАХІВЦІВ З ЕКОЛОГІЇ ДЛЯ СПОРТИВНО-ФІЗКУЛЬТУРНОЇ ГАЛУЗІ. ШЛЯХИ ВИРІШЕННЯ

Проведений аналіз науково-методичної літератури, документів Організації об'єднаних націй (ООН), United Nations Environment Program (ЮНЕП), Міжнародний олімпійський комітет (МОК), Національний олімпійський комітет (НОК) України та інших джерел інформації що стосується підготовки фахівців з екології для спортивно-фізкультурної галузі показав, що рішення даної проблеми є актуальним і своєчасним. Як шлях вирішення даного питання запропоновано провести організацію підготовки магістрів в Україні за фахом 017 «Фізична культура і спорт» спеціалізація «Екологія фізичної культури і спорту». Наведено перелік рекомендованих дисциплін для програми навчання в магістратурі, в тому числі і для самостійного вибору студентів за профілем спеціалізації.

Ключові слова: екологія, спорт, фізична культура, програми магістратур.

Циганенко О.І., Першегуба Я.В., Склярова Н.А., Оксамитна Л.Ф. Проблема підготовки спеціалістів по екології для спортивно-фізкультурної отрясли. Пути решения. Проведенний аналіз науково-методической літератури, документів Організації об'єднаних націй (ООН), United Nations Environment Program (ЮНЕП), Международний олімпійський комітет (МОК), Национальний олімпійський комітет (НОК) України и других источников информации, касающихся подготовки специалистов по экологии для спортивно-физкультурной отрасли показал, что решение данной проблемы является актуальным и своевременным. Как путь решения данного вопроса предложено провести организацию подготовки магистров в Украине по специальности 017 «Физическая культура и спорт» специализация «Экология физической культуры и спорта». Приведен перечень рекомендуемых дисциплин для программы обучения в магистратуре, в том числе и для самостоятельного выбора студентов по профилю специализации.

Ключевые слова: экология, спорт, физическая культура, программы магистратур.

Tsygantko O., Persheguba Ya., Sklyarova N., Oksamytnaya L. Problems of Training of Ecology for sports and athletic industry. Solutions. The analysis of scientific and methodical literature, documents of the United Nations (UN), United Nations Environment Program (UNEP), the International Olympic Committee (IOC), National Olympic Committee (NOC) of Ukraine and other sources of information concerning the training of specialists for sports and ecology athletic industry has shown that the solution to this problem is relevant and timely. As a solution to this issue suggested that a "Physical Culture and Sport" organization of training of masters in Ukraine 017 specialty specialization "Ecology of Physical Education and Sports". A list of recommended courses for a master's degree courses, including for the self-selection of students on specialization profile. The list includes university teaching discipline and educational disciplines of free choice of the students on the profile of specialization. List of university courses includes: professionally oriented foreign language; information technologies in science of physical culture and sports; actual problems of modern physical culture and sports; civil protection and labor protection in the sphere of physical culture and sports. As the disciplines of free choice of the students on the profile of the specialization offered: General Ecology; ecology of physical culture and sports; protection of nature and environment, environmental inspection in the field of physical culture and sports; balanced use of natural resources;

environmental management and marketing in the field of sport; ecology of food and food products; Environmental Medicine; Methodology and organization of scientific research in ecology.

Key words: *ecology, sport, physical education, graduate programs.*

У 1972 році була розроблена та впроваджена до практичної реалізації довгострокова стратегія Організації об'єднаних націй (ООН) United Nations Environment Program (ЮНЕП – програма ООН з охорони навколишнього середовища) в області спорту та навколишнього середовища «Мічезо». Стратегія передбачає широке введення екологічних положень до сфери спортивної діяльності, використання популярності спорту з метою підвищення усвідомлення в необхідності охорони навколишнього середовища, сприяння розвитку екологічної спортивної бази для проведення спортивних змагань та випуску екологічно безпечних спортивних товарів [2, 10, 13, 21]. У 1992 році ЮНЕП разом з МОК розробили «Повістку дня на XXI сторіччя зі спорту та навколишнього середовища», що започаткувало надходження звернень від організаторів спортивних змагань щодо можливості надання консультативної допомоги для врахування природоохоронних заходів при підготовці спортивних змагань та проектуванні і експлуатації спортивних комплексів [2, 10, 13]. У 1994 році на XII ювілейному Олімпійському конгресі (Франція, Париж, 1994 р.) екологія разом зі спортом та культурою була визнана «третім стовпом» олімпійського руху. До олімпійської хартії були внесені відповідні доповнення, що стало підґрунтям для створення комісії Міжнародного Олімпійського комітету (МОК) «Спорт та оточуюче середовище». Виконання екологічних вимог в галузі спорту: охорона навколишнього середовища, збалансоване природокористування, екологічна безпека спортивної діяльності, використання екологічно безпечних технологій та продукції спортивного призначення стало обов'язковим під час організації та проведенні Олімпійських та Паралімпійських ігор, спортивних змагань всіх рівнів [2, 10, 13]. На цій основі почала розвиватися система екологічного супроводження сфери спорту, яка потребує участі високо кваліфікованих фахівців, обізнаних одночасно у питаннях галузі спорту та екології, синтез яких створив сферу екології фізичної культури і спорту.

В Україні правове забезпечення охорони навколишнього середовища в тому числі і спортивно-фізкультурній галузі проводиться згідно Конституції України, Закону України «Про охорону навколишнього природного середовища» (1991р. з наступними доповненнями) та згідно інших законів та підзаконних нормативно-правових актів [5]. В сфері спорту бакалаври та магістри навчаються за основними екологічними програмами державного рівня (бакалаври за програмами спеціальності «Екологія, охорона навколишнього середовища та збалансоване природокористування», магістрів за програмами спеціальності «Екологія та охорона навколишнього середовища», а також магістрів різних екологічних напрямків), яких готують за програмами відповідних університетів, таких як: магістр (master) – «Прикладна екологія» (University of Gloucestershire, Великобританія); магістр – «Екологічний моніторинг» (Північний Арктичний університет, Росія); магістр (master) – «Майстер в екології та популяційній генетиці» (University of Oulu, Фінляндія); магістерської програми «Екологічна експертиза» (Національний університет біоресурсів та природокористування) [3, 7, 11, 14, 17]. Однак, з досвіду світової практики, така освіта не дає достатньої галузевої екологічної ефективності в сфері спорту та фізичної культури. Це обумовлено тим, що в екологічній практиці підготовки фахівців з екології не враховуються в достатній мірі галузева специфіка екології як науки з урахуванням практичної діяльності. У зв'язку з цим виникла проблема необхідності розвитку галузевої спеціалізації та підготовки магістрів-екологів [14].

Так в Національному університеті природокористування та біоресурсів України почали підготовку магістрів за галузевою спеціалізацією агроекологія, в Національному університеті харчових технологій (Україна) - за галузевою спеціалізацією екологічна біотехнологія та біоенергетика тощо. І така практика набуває подальшого розвитку. При цьому галузеву підготовку магістрів-екологів спроможні проводити тільки спеціалізовані галузеві університети, які мають для цього достатній кадровий та матеріально-технічний потенціал [14]. На сьогодні в галузевих університетах фізичного виховання та спорту держав, які планують проведення масштабних спортивних заходів, почався процес створення та реалізації магістерських спеціалізованих програм галузевого спрямування (спеціалізації) – «Екологія фізичної культури і спорту».

В Україні відсутні магістерські програми з спеціалізації (галузевої спрямованості) «Екологія фізичної культури і спорту», у формі, як спеціальність 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізація «Екологія фізичної культури і спорту». Однак наявна значна потреба у фахівцях з екології спорту і фізичної культури для якісного екологічного, природоохоронного забезпечення масштабних спортивних змагань, які проводяться в Україні. Проектування та експлуатація спортивних, навчально-тренувальних, спортивно-оздоровчих, кінноспортивних комплексів, спортивних парків, фізкультурно-оздоровчих комплексів теж вимагає певної кваліфікації та рівня знань [16]. Все це робить розробку магістерської програми за спеціалізацією (галузевою спрямованістю) «Екологія фізичної культури і спорту» актуальною та своєчасною.

Мета роботи – провести системний аналіз літератури та інших джерел інформації з проблеми підготовки фахівців з екології для забезпечення спортивно-фізкультурної галузі та визначити шляхи вирішення проблеми.

Основні завдання дослідження:

- проведення системного аналізу вітчизняної та закордонної літератури з проблеми забезпечення фахівцями з екології спортивно-фізкультурної галузі;
- на основі даних, які були отримані при проведенні системного аналізу літератури та інших джерел інформації, визначити шляхи вирішення проблеми забезпечення спортивно-фізкультурної галузі фахівцями екологами.

Методи та організація досліджень. У відповідності з метою, яка була поставлена був проведений системний аналіз літератури та інших джерел інформації з проблеми забезпечення спортивно-фізкультурної галузі фахівцями екологами. На основі проведених аналітичних досліджень був визначений основний шлях реалізації проблеми. Були використані методи теоретичного аналізу науково-методичної літератури та інших джерел інформації: узагальнення, синтез, формалізація, абстрагування [1, 8].

Результати досліджень та їх обговорення. Проведений аналіз науково-методичної літератури, а також інших джерел інформації показав, що почала проводитися певна робота з підготовки магістрів за галузевою спеціалізацією «Екологія фізичної культури та спорту». Так, в Уральському Державному університеті фізичної культури була розроблена та впроваджена

магістерська програма за напрямком 49.04.01 «Фізична культура» з галузевою спрямованістю (спеціалізацією) «Екологія фізичної культури і спорту». Магістерська програма передбачає: строк навчання – 2 роки, форму навчання – очна на контрактній основі. Програма поєднує поглиблену фундаментальну освіту з розвитком навичок до виконання науково – дослідної роботи. Реалізація програми проводиться за умов угоди (контракту) [11, 22]. Програма в цілому спрямована насамперед на медико-біологічні аспекти екології фізичної культури і спорту. І містить в цьому напрямку такі основні дисципліни вибору студентів: методологія оцінки екзогенних чинників при заняттях фізичною культурою і спортом; молекулярно-біологічні основи адаптації людини до фізичних навантажень в різних екологічних умовах; ендоекологія: закономірності морфологічних змін в організмі людини в різних екологічних умовах зовнішнього середовища і в онтогенезі; територіальна морфофізіологія людини; основи спортивно-оздоровчої діяльності [11]. Проте в наведеній магістерській програмі відсутні такі фундаментальні розділи сучасної екології та екології фізичної культури і спорту як охорона навколишнього природного середовища, збалансоване (раціональне) природокористування, екологічна безпека, в тому числі і в фізкультурно-спортивній діяльності, методологія та організація досліджень в екології, екологічний менеджмент та маркетинг в спорті, екологія харчування за різних екологічних умов довкілля і насамперед відсутня дисципліна, яка і повинна складати основу магістерського курсу за спеціалізацією «Екологія фізичної культури і спорту» – екологія фізичної культури і спорту [4, 6, 8, 9, 18, 19, 20].

Вказані недоліки необхідно усунути при складанні магістерських програм такого типу.

В Україні розвивається і база для майбутнього працевлаштування магістрів за спеціалізацією «Екологія фізичної культури і спорту». Так, поряд з класичним підходом, а саме проектуванням та експлуатацією зелених зон при спортивних та фізкультурно-оздоровчих комплексах, набуває поширення і практика створення спеціалізованих об'єктів – спортивних парків. Згідно ДБН 360-92 «Містобудування. Планування і забудова міських і сільських поселень» спортивні парки визначаються як спеціалізовані парки ландшафтно-рекреаційної зони, які призначені для занять спортом та фізичною культурою. Норма забезпечення населення складає від одного до двох квадратних метрів парку на одного мешканця міста або селища. Так, у 2010 році Спортивний комітет України (комісія з розвитку інфраструктури неолімпійських видів спорту) розпочав роботу з розвитку інфраструктури неолімпійських видів спорту за напрямком створення спортивних парків, в тому числі у Києві на базі парку «Дружби народів». Розробляється концепція «Спортивні парки України». В Києві (Деснянський район) створений і працює один з перших спортивних парків України – парк «Екстремальна тяга» для занять водними видами спорту. В цілому практика створення спортивних парків набула значного поширення в багатьох країнах світу (Австрія, США, Німеччина, Румунія, Великобританія тощо). Площа спортивних парків може сягати від кількох до сотень гектарів. В науковій літературі до категорії «спортивні парки» відносять і олімпійські парки [15, 19]. В перспективі випускники магістратури можуть бути працевлаштовані як фахівці з питань екології фізичної культури і спорту у галузі фізкультури і спорту згідно «Класифікатора професій (КП) України» станом на 2016 рік на посадах 321.226 інспектор з охорони природи, а також 2359.2 інструктор навчально-тренувального центру; 3475.85 тренер-методист в штаті співробітників спортивних комплексів, навчально-тренувальних центрів, спортивних федерацій, а також як викладачі дисциплін «Екологія» та «Екологія фізичної культури і спорту» у вищих навчальних закладах фізичного виховання та спорту України 3-4 рівня акредитації, наукові співробітники НДІ фізичної культури і спорту України. Права та обов'язки відомчого інспектування (і відповідно відомчих інспекторів) з охорони природи, в тому числі і галузі спорту та фізичної культури, визначаються «Господарським кодексом України» (статті 153 та 246).

Випускник магістратури профільного спрямування «Екологія фізичної культури і спорту» повинен знати: основні положення екології фізичної культури; основні положення загальної екології; основні положення охорони навколишнього середовища в тому числі у галузі спорту і фізичної культури та положення природоохоронного інспектування; основні положення збалансованого природокористування в тому числі у галузі спорту та фізичної культури; методологію та організацію досліджень в екології; основні положення екології харчування та харчових продуктів, екологічної медицини. Повинен вміти: складати поточні та перспективні плани з природоохоронних заходів в сфері спортивно-фізкультурної діяльності; займатися питаннями екологічної експертизи та екологічного моніторингу у галузі фізичної культури і спорту; оцінювати вплив екологічних чинників на фізичний стан та фізичну працездатність спортсменів та осіб, які займаються фізичною культурою; займатися науковою діяльністю з проблем екології фізичної культури і спорту; викладати дисципліни з питань екології фізичної культури і спорту у вузах; проводити просвітню роботу та співбесіди з працівниками сфери спорту та спортсменами, відвідувачами спортивних змагань з питань екології фізичної культури і спорту, охорони навколишнього середовища, збалансованого природокористування, а також екологічної безпеки в галузі фізичної культури і спорту.

Пропонуються такі навчальні дисципліни магістерської програми профільного спрямування «Екологія фізичної культури і спорту». Обов'язкові навчальні дисципліни університету: професійно – орієнтована іноземна мова; інформаційні технології у науковій діяльності з фізичної культури і спорту; актуальні проблеми сучасної фізичної культури і спорту; цивільний захист і охорона праці в сфері фізичної культури і спорту. Навчальні дисципліни вільного вибору студентів: загальна екологія, екологія фізичної культури і спорту; охорона природи та довкілля і природоохоронне інспектування в галузі фізичної культури і спорту; збалансоване природокористування; екологічний менеджмент і маркетинг в сфері спорту; екологія харчування та харчових продуктів; методологія та організація наукових досліджень в екології; екологічна медицина. Повинні бути передбачені магістерська практика, магістерська дипломна робота. Як бази для проведення магістерської практики та основні об'єкти для виконання магістерських дипломних робіт, а також для проведення практичних занять у польових умовах, можуть бути використані такі об'єкти як спортивні парки, наприклад спортивний парк «Екстремальна тяга» (м. Київ, Деснянський район, Труханів острів, оточуюча спортивний парк територія – 300 га), а також зелені зони спортивних комплексів, такого наприклад як НСК «Олімпійський» (м. Київ) тощо.

ВИСНОВКИ

1. На основі проведеного аналізу науково – методичної літератури та інших джерел інформації було визначено, що існує проблема забезпечення спортивно-фізкультурної галузі фахівцями екологами за галузевою спеціалізацією «Екологія фізичної культури і спорту».

2. Запропонований проект магістерської програми «Екологія фізичної культури і спорту, спеціальність 017 «Фізична культура і спорт», спеціалізація «Екологія фізичної культури і спорту».

ЛІТЕРАТУРА

1. Басков А.Я. Методология научного исследования / А.Я. Басков, Н.В. Туленков. – К.: МАУП, 2004. – 215 с.
2. Боголюбова Н.М. Проблемы экологии в деятельности Международного олимпийского комитета / Н.М. Боголюбова, Ю.В. Николаева // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2006. - №21. – С. 155 – 164.
3. Волосникова Т.В. Подготовка специалистов по физической культуре к экологическим условиям мегаполиса / Т.В. Волосникова // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2011. - № 3(73). – С.23 – 27.
4. Джигирей В.С. Экология та охорона навколишнього природного середовища: навч. посібн. / В.С. Джигирей. – К.: Вид-во «Знання», 2007. – 422 с.
5. Дмитренко І.А. Екологічне право України: підручн. / І.А. Дмитренко. – К.: Из-во «Юрінком – Інтер», 2001. – 310 с.
6. Донченко Е. Экологическая медицина / Е.Донченко. – СПб: Из-во «Питер», 2011. – 176 с.
7. Дубровский В.И. Экогигиена физической культуры и спорта: руководство / В.И. Дубровский, Ю.А. Рахманин, А.Н.Разумов. – М.: Из-во «Владос», 2008. –551 с.
8. Клименко М.О. Методологія та організація наукових досліджень (в екології): підручн. / М.О. Клименко, В.Г. Петрук, М.Б. Мокін, Н.М. Вознюк. – Херсон: Из-во «Олді плюс», 2012. – 474 с.
9. Козлов А.И. Экология питания: курс лекцій / А.И. Козлов. – М.: Из-во МННЭПУ, 2002. – 184 с.
10. Левандо В.А. Экология спорта как раздел спортивной науки. Механизм развития эндозоологических патогенных факторов при спортивной деятельности / В.А. Левандо, Л.А. Калинин. Б.А. Емельянов // Вестник спортивной науки. – 2011. - №2. – С.50 – 54.
11. Магистерская программа «Экология физической культуры и спорта» / Н.П. Петрушина, О.И. Коломиец, О.А. Макунина // Ученые записки университета им. П.Ф. Лесгафта. – 2014. - №6 (112). – С.148 – 154.
12. Медицинская экология: учебн. пособ. / А.Н. Стожаров – М.: Из-во «Медицина», 2007. – 286 с.
13. Спорт и окружающая среда. Программы ООН по окружающей среде. – [Электронный ресурс]: www.unep.org/sport/en/.
14. Программы магистратуры по направлению «Экология». – [Электронный ресурс]: [www.masterstudies.ru / Magistratura \(Экология\)](http://www.masterstudies.ru/Magistratura(Экология)).
15. Текст презентации. Спортивные парки Украины. – [Электронный ресурс]: www.slides.pact.ru/show.
16. Цыганенко О.И. Экология физической культуры и спорта как наука и перспективы ее преподавания в вузах физического воспитания и спорта / О.И. Цыганенко, Н. Скларова // Физическое воспитание студентов. - 2012. - №5.- С.109-114.
17. Цыганенко О. Экологическая проблема влияния глобального изменения климата на развитие зимних олимпийских видов спорта / О. Цыганенко, Н. Скларова // Наука в олимпийском спорте. - 2012. - №1. - С.135 – 139.
18. Цыганенко О. Научные основы концепции экологической безопасности спортивной деятельности в олимпийских видах спорта / [О.Цыганенко, Н. Скларова, Л. Путро, Л. Оксамытная] // Наука в олимпийском спорте. - 2009. - №1. - С.55 – 61.
19. Цыганенко О.І. Екологічна безпека спортивно – фізкультурної діяльності при створенні спортивних парків у містах – мегаполісах / О.І. Цыганенко, Я.В. Першегуба, Н. Скларова, Л. Оксамитна // Гігієна населених місць. – 2013. - №63. – С.396 – 398.
20. Ярмолюк Е. Экологический маркетинг в современном олимпийском спорте / Е.Ярмолюк // Наука в олимпийском спорте. – 2009. – 32. – С.55 – 61.
21. Berdus M. G. Sports ecological education and ecological sports / M G Berdus // Modern Olympic sports for all. - Warsaw, 2002. - P. 236 – 237.
22. Petrushina N. Sport ecologie a qualified in the field of phesical education and sport science training program / N. Petruhina, O. Macunina, O. Kolumietz // Asta Kinesiological Universitatis Tartuensis: Seventh Confrence of Baltic Society of Sport Sciences, May 7 – 9, 2014. - P. 140.

Шарапа В.Г.

Університет державної фіскальної служби України, м. Ірпінь

РОЛЬ МОТИВАЦІЇ У КЕРУВАННІ ТРЕНУВАЛЬНИМ ПРОЦЕСОМ

У статті розглядається роль мотивації у керуванні тренувальним процесом. Мотивація – це процес спонукання себе й інших до діяльності для досягнення індивідуальних чи спільних цілей. Це поняття використовується для пояснення послідовності поведінкових дій, спрямованих на вирішенні завдань, що можуть змінюватися залежно від різних ситуацій, зокрема станів спортсменів. Мотивація як одна з функцій керування має істотне значення при вирішенні тренувальних завдань, від яких залежить досягнення мети. Підставою для мотивації може бути, наприклад, винагорода.

Ключові слова: мотивація, керування, спортсмен, тренер, винагорода.

Шарапа В.Г. Роль мотивации в управлении тренировочным процессом. В статье рассматривается роль мотивации у управлении тренировочным процессом. Мотивация – это процесс вовлечения себя и других в деятельность для достижения индивидуальных или общих целей. Данное понятие используется для объяснения последовательности поведенческих действий, направленных на достижение заданий, которые варьируются в зависимости от ситуаций, в частности состояний спортсменов. Мотивация как одна из функций управления имеет существенное значение при решении тренировочных заданий, от которых зависит достижение цели. Основанием для мотивации может быть, например, награда.

Ключевые слова: мотивация, управление, спортсмен, тренер, поощрение.